

Militären, folket och staten

En fallstudie om övergångsrättvisa i Brasilien och statens
pendlande mellan auktoritarism och demokrati

Julia Orinius Welander
Mari Wallin

Abstract

Brasilien gick till val under 2018 och röstade fram en ny statschef vid namn Jair Bolsonaro, en konservativ politiker vars inriktning lutar åt det auktoritära ledarskapet. Det brasilianska valresultatet skapade diskussion gällande hur den brasilianska politiken skulle komma att förändras i grunden, eller rättare sagt om politiken skulle återvända till ett auktoritärt styre likt det som infann sig före demokratiseringen. Centralt i den följande texten blev därför frågor kopplade till hur pass demokratisk staten faktiskt är, om någon krävts på ansvarsskyldighet för det som skett under militärregimen och hur det strukturella förtrycket fortgick i modern tid. Denna uppsats kommer därför att undersöka fallet Brasilien, med fokus på hur övergångsrättvisan - eller avsaknaden av den - tagit form i det brasilianska samhället och lett fram till dagsläget. För att nå ett svar har det varit relevant att ta hjälp utifrån koncepten gällande distributiv-, reparativ- samt retributiv rättvisa.

Nyckelord: ansvarsskyldighet, auktoritarism, demokrati, förtryck, övergångsrättvisa
Antal ord: 7486 ord

Innehållsförteckning

1	Introduktion	4
1.1	Syfte och problemformulering	4
2	Teori och metod	5
2.1	Metodik	5
2.2	Material	6
2.3	Avgränsning	6
2.3.1	Rasism	7
2.3.2	Favelor	7
2.4	Idealtyp av övergångsrättvisa	7
2.4.1	Distributiv rättvisa	8
2.4.2	Reparativ rättvisa	8
2.4.3	Retributiv rättvisa	9
3	Bakgrund	10
3.1	Militärregimens styre	10
3.1.1	Militärregimens struktur	10
3.1.3	Protester och motstånd	10
3.1.3	Militärregimens brott mot mänskliga rättigheter	11
3.2	Övergångsrättvisa i Brasilien	11
3.3	Brasilien och militären	12
3.4	Favelor	13
4	Analys	14
4.1	Demokrati och korruption	14
4.2	Distributiv rättvisa	15
4.3	Reparativ rättvisa	18
4.4	Retributiv rättvisa	18
4.4.1	CNV	20
4.5	Brasiliens nutida politiska läge	21
5	Diskussion	23
6	Slutsats	25
	Referenshänvisning	26
	Bilagor	29
	Bilaga 1	29

1 Introduktion

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med denna uppsats är att undersöka om det finns ett samband mellan avsaknad av övergångsrättvisa i Brasilien efter militärdiktaturens fall och den svaga demokrati som efterföljde militärdiktaturen. Samt om den svaga demokratin kan ha resulterat i en tillbakagång mot auktoritarism, i och med den mer auktoritära regering som tog över makten i Brasilien år 2018. För att belysa problem relevanta till syftet och problemformuleringen kopplar vi samman begrepp som förtryck, våld och statens ansvarsskyldighet. Vi anser användning av teorin övergångsrättvisa efter en diktatur jämfört med efter en konflikt öppna för en intressant analys då det ofta finns inslag av liknande företeelser som förtryck och brott mot mänskliga rättigheter. Dispositionen i vår uppsats kommer börja med att presentera vald teori och metod, för att fortsätta vidare till vårt utvalda material och sedan förklara specifika begrepp som vi anser viktiga för läsaren att känna till innan påbörjad läsning av texten. Nästa steg är en bakgrund av ämnet för att ge inblick i det brasilianska samhället med nedslag i militären, övergångsrättvisa och favelorna. Sedan följer analysdelen där vi kommer tolka demokratin och förklara korruptionen, men framförallt fokusera på de tre inriktningarna inom rättvisa: distributiv-, reparativ- och retributiv rättvisa. Avslutningsvis kommer vi föra en diskussion om det vi redogjort i analysen, för att sedan sätta punkt genom en slutsats.

Vår valda problemformulering är därmed följande:

Kan avsaknad av övergångsrättvisa ha lett till en tillbakagång mot ett mer auktoritärt styre i Brasilien?

2 Teori och metod

2.1 Metodik

Vår frågeställning bygger på att det föreligger en kausalitet mellan en avsaknad av övergångsrättvisa gentemot en svag demokrati, och bör leda oss till ett konstaterande av en orsaksförklaring. Det vill säga om varför x, avsaknad av övergångsrättvisa, påverkade y, demokratiseringsprocessen. För att kunna besvara detta kommer vi använda oss av det fjärde orsakskriteriet vid namn mekanismen, det vill säga varför x, avsaknad av övergångsrättvisa, leder till y, svag demokrati (Teorell - Svensson 2007, s. 28, 64).

Det mest relevanta tillvägagångssättet för denna uppsats anser vi vara processpåring, då den istället för att fokusera på systematiska jämförelser fokuserar på det enskilda fallet samt - som i vårt fall - visar på de kausala sambanden som finns mellan avsaknaden av övergångsrättvisa och utveckling mot ett mer auktoritärt styre i Brasilien (Teorell - Svensson 2007, s. 247).

I vår användning av boken *Att fråga och svara* har vi endast stött på hermeneutik och dess definition. Hermeneutik fokuserar på förståelse snarare än en specifik förklaring, något som görs med hjälp av mjuk fakta (Teorell - Svensson 2007, s. 99). Vi anser det därför passande att använda oss utav det motsatta tillvägagångssättet, nämligen positivismen som fokuserar på hårda fakta för att bygga upp en konkret observation av ett forskningsämne, för att fastslå det som går att förklara med säkerhet i stöd av information (NE 2018). Vår uppsats utgår från en fallstudie som bygger på empiriska exempel samt utgår utifrån ett induktivt förhållningssätt. Trots att induktion faller under kvalitativ undersökningsmetod och inte under kvantitativ som vår uppsats gör, bedömde vi induktion som mer passande då vi förväntar oss dra generella slutsatser i frågan, snarare än att utgå från givna premisser (Teorell - Svensson 2007, s. 10-11).

När det kommer till analysenheter, variabler och variabelvärden var det en lång uppförsbacke för att nå fram till rätt urval. Efter mycket om och men vägledades vi fram till beslutet kring hur vi skulle välja ut dessa faktorer utifrån ett makroperspektiv. Under uppsatsens gång är vår analysenhet *demokratins nivå*, en enhet som kommer bli

analyserad med hjälp av dessa variabelvärden: *auktoritarism, korruption, ojämlikhet, våld*. Dessa variabelvärden kommer även tituleras som oberoende variabler, tillsammans med den beroende variabeln *demokratis nivå* (Teorell - Svensson 2007, s. 26).

2.2 Material

I vårt urval av material gällande hur det politiska läget och demokratin ser ut i Brasilien idag har vi till stor del behövt använda oss av nyhetsartiklar snarare än vetenskapliga artiklar. Detta då många av de politiska förändringarna skett det senaste året, och vetenskapliga artiklar därför saknas. Då nyhetsmedia generellt ger en bredare och mer aktuell beskrivning av aktuella skeenden än vetenskapliga artiklar och vi använt ett relativt brett urval av nyhetsartiklar från etablerade nyhetsbyråer anser vi inte detta vara ett problem (Höglund - Öberg 2011, s. 7; Öberg - Sollenberg 2011, s. 49). Gällande mer känslig information, som till exempel mordfrekvens, militärregimens brott mot mänskliga rättigheter och antal döda under militärregimen, har vi däremot valt att främst hämta fakta från vetenskapliga artiklar och rapporter från experter och organisationer - då de ofta arbetar närmare de som påverkats av konflikten eller i vårt fall, diktaturen - för att vara säkra på informationens korrekthet (Höglund - Öberg 2011, s. 8; Öberg - Sollenberg 2011, s. 51-52). På grund av att militären fortfarande har stort inflytande i Brasilien, att flera dokument förstörts av militärregimen samt den tystnadskultur som funnits kring militärregimen och deras agerande är det svårt att hitta samtida källor samt primärkällor i form av till exempel skriftlig personliga berättelser. Därför är majoriteten av källorna i denna uppsats sekundärkällor (Möller 2011, s. 75-76; Serbin 2009, s. 208).

2.3 Avgränsning

2.3.1 Rasism

Då vi letat material till uppsatsen har vi vid flertalet tillfällen stött på artiklar som pekar på den underliggande rasismen som existerar i det brasilianska samhället. Speciellt i en av artiklarna vi stötte på poängterar Jan Hoffman French att det föreligger ett samband mellan polisövervåld och rasism. (Hoffman French 2013, s.161). Viktigt att poängtera är att vita brasilianare inte är majoriteten, utan cirka hälften av Brasiliens befolkning identifierar sig som svart eller av blandat ursprung. Det är även bland dem de högsta nivåerna av fattigdom och analfabetism finns, där siffror visar på att nästan 70 procent av brasilianare som lever i extrem fattigdom är svarta (Freedom House 2018b; Schneider 2011, s. 46).

Minskad ojämlikhet och fria val har heller inte visat sig vara lösningen för att råda bot på det statliga våldet och marginalisering av minoritetsgrupper i Brasilien då konstitutionen redan garanterar lika rättigheter, även om det inte upprätthålls i dagsläget. Problemet är snarare underrepresentationen av marginaliserade grupper i lagstiftande organ (Hoffman French 2013, s. 172; Freedom House 2018b). Med detta sagt så vill vi endast upplysa om denna viktiga aspekt i frågan, men att vi valt att avgränsa vårt ämne genom att fokusera på aspekter mer relevanta gentemot den teori vi valt att utgå ifrån.

2.3.2 Favelor

Vår avgränsning kommer täcka in ämnesområdet favelas, då vi valt att fokusera på dessa stadsdelar som täcker in en stor del av den fattiga samhällsklassen i Brasilien. Runt om i staten finns favelor i närheten och i utkanten av storstäderna och vi har därför valt att framförallt göra nedslag i favelorna runt Rio de Janeiro. Detta beroende på deras gigantiska yta, den territoriella maktposition som de besitter, samt att den brasilianska staten har lagt ner stor möda på att få ett slut på våldet genom militära insatser (Arias & Barnes, 2017, s. 450).

2.4 Idealtyp av övergångsrättvisa

Som titeln på denna uppsats påvisar kommer uppsatsen framförallt bygga på teorin gällande övergångsrättvisa. Vi har valt att utgå från Kora Andrieus definition av övergångsrättvisa för att förtydliga teorins innebörd. I Andrieus artikel "Civilizing peacebuilding: transnational justice, civil society and the liberal paradigm" från 2010 diskuterar hon hur övergångsrättvisa blivit ett viktigt verktyg för att kunna bearbeta våldet från det förflutna. Andrieu hänvisar till Samuel Huntington som hävdar att övergångsrättvisa uppkom som ett separat fält inom forskningen under den tredje vågen av demokrati, vilket kan kopplas till de övergångar från auktoritärt till demokratiskt styre som pågick i stora delar av Sydamerika (Andrieu 2010, s. 538). Kora Andrieu ställer sig dock även kritisk till att begreppet innefattar så pass många dimensioner. Då frågor som exempelvis berör både politiska och psykologiska områden förväntas leda till att flertalet kriterier ska uppfyllas på samma gång, exempelvis instiftande av sanningskommissioner, ett införande av en ökad transparens eller en offentlig ursäkt (Andrieu 2010, s. 540). Den numera breda definitionen av konceptet gör att hon anser det problematiskt att genomföra en implementering utav samtliga nivåer för att kunna uppnå idealtypen.

Viktigt att ha i åtanke är att en idealtyp inte är en empirisk beskrivning utan ett analytiskt hjälpmedel som till olika grad förenklar de teorier de beskriver. För att än mer precisera vårt huvudfokus på övergångsrättvisa har vi valt att utgå ifrån tre former av rättvisa i vår analys av övergångsrättvisa i Brasilien: deskriptiv, reparativ och retributiv för att ge en så tydlig jämförelsebild med verkligheten som möjligt (Teorell - Svensson 2007, s. 42-43). Med hjälp av tidigare nämnd idealtyp kommer dessa tre strategier bli ett komplement för att utvärdera övergångsrättvisan inom staten. De tre formerna kommer framförallt genomsyra vår analysdel, för att på så vis kunna möjliggöra en sammanställd granskning kring vilka delar som uppfyllts utav Brasilien. Dock har vi valt att ge en förklaring till dessa tre redan i detta skede, för att visa på begreppens innebörd. Hädanefter kommer vi därför endast hänvisa till strategierna utan vidare utläggning.

2.4.1 Distributiv rättvisa

Distributiv rättvisa innebär att den grundas i hur det föreligger med fördelningen av såväl makt som resurser inom ett samhälle. Distributiv rättvisa kopplas även samman till Johan Galtungs teori om strukturellt våld som bygger på att orättvisor sker indirekt, då det så att säga sitter i väggarna. Tyngden ligger därför här på att belysa de materiella samt strukturella orättvisor som existerar, för att på så sätt kunna se hur rättvisan respektive orättvisan är utspridd inom ett område (Aggestam 2012, s. 44).

2.4.2 Reparativ rättvisa

Reparativ rättvisa syftar till - vilket hörs på namnet- att reparera de skador som har skett. Det kan vara genom dialog för att finna sanning eller enbart genom någon form av kompensation för lidandet. Reparativ rättvisa syftar till att medla mellan alla inkluderade parter, för att på så vis kunna laga de sociala relationerna. Genom diskussion om händelseförloppet är målet att nå fram till en förståelse men även en försoning, detta med hjälp av sanningskommissioner för att ha ett stort fokus på offrets rätt i fallet (Aggestam 2012, s. 44; Småberg 2012, s. 281).

2.4.3 Retributiv rättvisa

Retributiv rättvisa är en form av vedergällning som bygger på rättsskipning och bestraffning. Retributiv rättvisa fungerar på så sätt att människor som begått brott ska ställas till svars för

sina handlingar samt som ett avskräckande exempel för att förebygga och motverka att en väpnad konflikt återupptas. Tanken är även att det ska förhindra risken att förövare ska kunna återta makten, på så sätt kan hotbilden minskas både lokalt samt globalt. Ett sätt att arbeta fram ett sådant resultat är att instifta tribunaler eller brottmålsdomstolar, för att hantera exempelvis brott mot mänskligheten i form av folkmord (Aggestam 2012, s. 44; Kostic 2012, s. 289).

3 Bakgrund

3.1 Militärregimens styre

3.1.1 Militärregimens struktur

Det auktoritära styret i Brasilien skiljde sig markant från sina grannländers relativt. Brasilien hade till exempel inte endast en diktator under militärregimen, utan hann gå igenom fem stycken presidenter och en militärjunta under det auktoritära styret. Presidenterna valdes även in och godkändes - så länge det fortfarande var fungerande - av statens kongress. Detta likt att militärregimen lät statens institutioner fortsätta ungefär som de gjort tidigare, gjordes för att förmedla en bild av normalitet och ge militärregimen legitimitet samtidigt som de omarbetade institutionerna för att dölja det faktiska auktoritära styret. Nina Schneider valde att beskriva det som att militärregimen hade en 'democratic façade' (Mezarobba 2016, s. 139; Schneider 2011, s. 40–41). En annan del av statens försök att uppfattas legitim var dess nära samarbete med rättsväsendet, speciellt statens domstolar. På så sätt kunde regimen lagstifta på ett sätt som gynnade regimen (Torelly 2018, s. 196). Frånsett att staten var en diktatur och brasilianarnas politiska deltagande var givetvis begränsat, så hölls val för kongressen, vilket gjorde Brasiliens auktoritära styre unikt. Senare antog militärregimen dock en hårdare politik och kongressen stängdes och början på år av politiskt förtryck och brott mot mänskliga rättigheter startade (Mezarobba 2016, s. 140).

3.1.3 Protester och motstånd

Gerillagruppen ALN, National Liberating Action, var en sammanslutning som grundades 1968 i revolterande syfte för att motsätta sig den sittande demokratiska regimen. Initiativet fick gehör i och med allt fler supportrar som slöt upp bakom ideologin, men skapade samtidigt en större utsatthet för medlemmarna. Eftersom militärregimens svar på hotet var genom tortyr och våld, ledde det till fängslanden av anhängare eller att människor försvann spårlöst. Även om tillvägagångssättet skapade upprördhet hos folket så ledde det inte fram till

någon djupare form av påverkan, i och med att polisvåldet var vardagsmat för den fattiga delen av befolkningen (Serbin 2009, s. 207). Till skillnad från Argentina och Chile där det skedde protester mot kränkningarna av mänskliga rättigheter, så var den brasilianska befolkningen mer likgiltiga inför vad som drabbade deras landsmän. En form av underförstådd tystnadsplikt förelåg, då alla verkade medvetna om att regimen våldsbrott ändå aldrig skulle nå fram till domstol (Serbin 2009, s. 208). Den revolutionära succén som var planerad uteblev och istället sköljde en apatisk våg över brasilianerna (Serbin 2009, s. 217). Demokratiseringsprocessen började redan 1974, i och med president Ernesto Geisels så kallade avspänningspolicy som skulle lugna läget i staten. Efter att protester blossat upp både 1978 och 1982 kunde militärregimen inte skjuta upp processen längre. Förloppet blev av det långdragna slaget, men staten övergick till slut till demokratiskt styre 1985 (O'Donnell 1986, s. 7; Mezarobba 2016, s. 41).

3.1.3 Militärregimens brott mot mänskliga rättigheter

Den auktoritära regimen kontroll i Brasilien medförde även att politiska motståndare kunde dömas, fängslas och utvisas ur staten i enlighet med den – i och för sig militärkontrollerade – lagen. I flertalet andra regimer i Sydamerika vid samma tidpunkt – som Argentina och Chile – var dödstalet för individer som antogs ha dömts av staten betydligt mycket högre än Brasiliens antal. Detta då utomrättsliga mord och kidnappningar var hur regimen bemötte politiska motståndare vid avsaknad av rättsprocesser. Det i kontexten sett låga dödstal ledde även till att det efter militärregimens fall inte bildades en lika stark rörelse som krävde att militärregimen hölls ansvariga för sina handlingar i Brasilien, som i dess grannstater (Torelly 2018, s. 197–198).

3.2 Övergångsrättvisa i Brasilien

'Lei da Anistia' (Amnestilag, hädanefter LA) som antogs 1979 gav amnesti till alla som under perioden mellan den 2 september 1961 och den 15 augusti 1979, som begått politiska brott. Lagen var dock mycket vag i sitt utförande och de som militärregimen ansåg hade begått våldsamma brott beviljades inte amnesti. Lagen var menad att ge amnesti till både tjänstemän för militärregimen samt regimen motståndare, dock var det främst militärregimen som gavs amnesti (Mezarobba 2016, s. 143–145). År 1995 antogs 'Lei dos Desaparecidos Políticos do Brasil' (Lagen för de försvunna) av den brasilianska kongressen. De anhöriga till militärregimens offer samt NGO:s hade länge

begärt att staten skulle medge sin ansvarsskyldighet för de som dog, försvann och fick sina mänskliga rättigheter kränkta under regimens tid vid makten. Genom antagandet av lagen erkände den brasilianska staten för första gången sitt ansvar för de allvarligaste kränkningarna som begåtts mellan 1964–1985 och fastslog även att anhöriga hade rätt att erhålla skadestånd från staten. Lagen kan då betraktas vara framförallt reparativ, men den skapade dock även ‘Comissão Especial sobre Mortos e Desaparecidos Políticos’ (Specialkommissionen för politiska dödsfall och försvinnanden, hädanefter CEMDP) som hade i uppgift att ge kompensation till familjer och hitta de 210 kroppar av offer som fram till dess varit försvunna. Den bok som senare släpptes gällande vad kommissionen kommit fram till var det första officiella dokument från den brasilianska staten som pekar ut tjänstemän för militärdiktaturen som skyldiga till exempelvis mord och tortyr (Mezarobba 2016, s. 138, 150-152, 157-159). År 2001 bildades Comissão de Anistia (Amnestikommissionen, hädanefter CA) vars uppdrag var att granska ansökningar från individer - ofta offer för politisk förföljelse under militärregimen - och se om det fanns belägg för att ge dem amnesti. Om så var fallet kunde individen i fråga få erhålla skadestånd från staten (Mezarobba 2016, s. 155, 157; Torelly 2018, s. 198-199).

27 år efter Brasilien officiellt blev en demokrati påbörjades arbetet med den statsunderstödda Comissão Nacional da Verdade (Nationella sanningskommissionen, hädanefter CNV) år 2012 (Mezarobba 2016, s. 160). Efter förseningar på grund av oenigheter inom kommissionen samt svårigheter att finna information släpptes kommissionens rapport i december 2014. Rapporten visade på att 434 individer dödat eller försvunnit under militärregimen samt identifierade 337 tjänstemän för militärregimen som skyldiga för kränkningar mot mänskliga rättigheter (Torelly 2018, s. 211, 213). Ingen tjänsteman har innan eller efter CNV fällts i en domstol eller på annat sätt straffats för brott begångna under militärregimen (Mezarobba 2016, s. 163). Trots det flertal kommissioner som nämnts ovan är det endast CNV som till exempel haft rätt att be om hemligstämplat material, rätt till att använda sig utav vittnesskydd, rätt till att göra officiella rekommendationer för institutioners agerande (för en fullständig jämförelse mellan kommissionerna, se Bilaga 1).

3.3 Brasilien och militären

Viktigt att ha i åtanke är det faktum att militärens styre och dess agerande inte ses som felaktigt av en majoritet av det brasilianska samhället och militären har spelat en stor roll i Brasilien sedan staten utropades som en republik 1889. Genom den propaganda militärdiktaturen publicerade under sin tid vid makten menar många brasilianare fortfarande

att militärens agerande var legitimt då de arbetade emot de – i deras ögon – onda kommunisterna (Goes 2013, s. 93).

3.4 Favelor

Begreppet favela uppkom under slutet av 1800-talet med beteckningen för en kåkstad eller slumområde. Idag klassificeras det i andra termer som ett låginkomstområde belägrat i utkanten av de brasilianska storstäderna (Arias - Barnes 2017, s. 451). Historiskt sett så uppkom ordet då soldater som hade tjänat staten i Canudoskriget, återvände till Rio de Janeiro vid krigets slut år 1897. Det fanns inga pengar att ta av och inte heller någonstans att bo, så de överlevande ockuperade ett område i närheten av Rios stadskärna. Då soldaterna befunnit sig i Canudos så fanns det ett intilliggande berg, som intogs av en ovälkommen planta vid namn favela. Namnet ansågs därför vara passande för territoriet, för precis som den invaderande växten, så var soldaterna en form av ogräs i statens ögon (Garmany 2014, s. 1242).

Favelados, kåkstädernas marginaliserade invånare, befinner sig inte sällan i konflikt med den statliga polismyndigheten. Det är ett komplext förhållande, där gapet ökar i takt med det växande mistroendet, vilket grundas i bristen på transparens och effektivitet (Garmany 2014, s. 1240). Världsbanken menar på att detta ofta sker i områden där majoriteten av invånarna är låginkomsttagare och staten lyser med sin frånvaro. Förhållandet mellan polis och civilsamhälle blir infekterat, undergräver medborgarnas förtroende för statliga institutioner samt ökar risken för social sårbarhet (The World Bank 2018). Med andra ord, relationen mellan favelados och polisstyrkan - vilket ska visa sig - är fientligt laddad.

4 Analys

4.1 Demokrati och korruption

I Freedom House demokratiindex från 2018 definieras Brasilien som en fri demokrati med motivering att staten har fria val och ett aktivt civilsamhälle. 17 procent av brasilianare anser dock att Brasilien inte är en fungerande demokrati och 65 procent anser att demokratin har problem (Latinobarómetro 2018, s. 31, 33). Freedom House demokratiindex menar dock att staten trots dess definition som demokrati har problem och skriver att de största av dem är: korruption, brott och marginalisering av minoriteter (Freedom House 2018b). Trots definitionen av Brasilien som en fri demokrati diskuterar denna uppsats om avsaknaden av övergångsrättvisa lett till en tillbakagång mot auktoritärt styre. Varför?

Freedom House rapporter gällande internetfrihet och pressfrihet definierar båda Brasilien som delvis fri och inte fri likt det mer allmänna demokratiindexet, med motiveringen att korruption och politisk inblandning av staten är utbredd (Freedom House 2018a; Freedom House 2017). Ana Luiza Aranha anser att korruption är både en anledning till och ett symptom av icke-fungerande demokratier. Hon menar att korruption är ett tecken på en regerings misslyckade ansvarsskyldighet, vilket i sig är ett tecken på misslyckad demokrati då demokrati betyder att de som påverkas av beslut ska involveras i beslutsprocesser (Aranha 2017, s. 4). Korruptionens förmåga att försvåra inkludering av alla medborgare i demokratin beskrivs dock möjligtvis bättre i Brasiliens fall som att staten är en svag demokrati snarare än en misslyckad demokrati.

Den brasilianska övergången till demokrati var olik den i dess grannländer då militärregimen inte blev avsatt, utan övergången till demokrati styrdes av militärregimen själv. Demokratiseringsprocessen introducerades successivt i samband med att staten drabbades av en ekonomisk kris, protester mot regimen och stödet för instiftande av en amnestilag ökade år 1978 (Schneider 2011, s. 41; Torelly 2018, s. 197). Militärens kontroll över demokratiseringsprocessen möjliggjorde även deras kontroll över det indirekta presidentvalet som hölls kort efter staten blivit en demokrati. Regimsupportern José Sarney blev det nya demokratiska Brasiliens president (Goes 2013, s. 84; Torelly 2018, s. 198)

Brasilianare har historiskt haft en tendens – på grund av dess tradition av militärstyrelse – att vid svåra politiska situationer förlora tilliten till staten och få ökad tillit till militären. Detta kan förklaras med det faktum att ingen reparativ rättvisa i form av erkännanden från militärens sida någonsin gjorts. Idag är antalet brasilianare som anser att demokrati är det bästa regeringssystemet för Brasilien 56 procent, jämfört med 81 procent 2016 (Latinobarómetro 2018, s. 30). En liknande undersökning visade att militären var den mest betrodda institutionen i Brasilien: där 43 procent sade sig ha fullt förtroende för militären, 40 procent visst förtroende för militären och endast 15 procent inget förtroende. Ytterligare en undersökning från september samma år visade på att 43 procent av Brasiliens befolkning var positivt inställda till att militären ingriper i statligt arbete (Tsavkko Garcia 2018; Arias - Barnes 2013, s. 452). I kontrast visade en menar endast 7 procent av brasilianare att de känner förtroende för den brasilianska regeringen (Latinobarómetro 2018, s. 54).

Glenda Mezarobba trycker på vikten att få den brasilianska befolkningen att förstå att den korruption och den stora mängd våld som finns i Brasilien idag - vilket förmodas lett till de negativa förtroendesiffrorna för regeringen och de starka för militären - är en konsekvens av det förflutna. En konsekvens av avsaknad av övergångsrättvisa men framförallt att militären genom att de kontrollerade demokratiseringsprocessen kunde lämna makten med fortsatt popularitet och vetorätt (Mezarobba 2016, s.165; Goes 2013, s. 91).

4.2 Distributiv rättvisa

Under loppet av Brasiliens historia har polisens främsta uppdrag varit att kontrollera de fattiga grupperna i samhället, såväl under militärregimen som demokratin. Polisen har dock inte reformerats något sen övergången till demokrati. Våldstraditionen från militärdiktaturen som till exempel tillät kränkningar av mänskliga rättigheter i form av misshandel och andra former av övervåld finns fortfarande kvar. Den etablerade organisationsformen sitter kvar i väggarna och de militaristiska metoderna är i behov av reformation om en den tilltro som traditionellt funnits till militären tidigare ska finnas till polisen (Garmany 2014, s. 1242).

Maktobalansen mellan Brasiliens fattigaste invånare – till exempel de som bor i favelor – och polisen är något som ökar de strukturella orättvisorna runt om i staten. Exempelvis i Pirambu, ett område i Fortaleza i nordöstra Brasilien, framgår det från invånarna att den auktoritet som kommer med polisyrket är något som polisen missbrukar. En granskning av Jan Garmany visar hur befolkningen på grund av polisens

maktmissbruk har låg tilltro till polisväsendet i stort, men mer tilltro för enskilda poliser. Detta då en undersökning visat på att mer än två tredjedelar av de tillfrågade i en nödsituation skulle kontakta polisen, men mycket få av dessa skulle välja att ringa Brasiliens motsvarighet till 112. Istället väljer majoriteten att ringa privat till en bekant som de vet är polis, på grund av misstroendet för både polis- och rättsväsendet (Garmany 2014, s. 1248, 1251).

Ett annat exempel är Zona Oeste, den västra zonen vars omfång har expanderat till en ännu större förort till Rio de Janeiro, något som inte varit problemfritt. I och med expansionen har stadsdelen blivit allt mer isolerad från resten av Rio. Den bristfälliga infrastrukturen har lett till att milisgrupper som ofta består av poliser med nära koppling till rättsväsendet. Milisgrupperna har fullständig kontroll på vad som förs in i och ut ur regionen vilket försett dem i maktposition i och med de – istället för staten – tagit kontroll över till exempel tillgång till vatten och hygien. De polisledda milisgrupperna har använt sin kontroll för att rensa ut gängmedlemmarna och deras familjer. Grupperna gjorde dock inte det med syftet att skapa en maktbalans i favelorna som inkluderar befolkningen, utan mer för att byta ut den styrande toppen och göra polisens korrupta falang till styrande över större territorium i favelorna (Arias - Barnes 2017, s. 453, 454, 457).

Ytterligare ett exempel är Zona Norte, ett gigantiskt favelaområde lokaliserat i norra Rio de Janeiro. Regionen befinner sig nära ett industriområde, men är underutvecklad på grund av statens orättvisa resursfördelningen som bidragit till en pålitlig infrastruktur och genom det brist på sociala möjligheter. Dess geografiska läge tillsammans med utvecklingshinder har blivit bidragande faktorer till att zonen blivit exkluderad från samhället och den har några av Brasiliens högsta arbetslöshetssiffror. Till skillnad från vad som tidigare presenterades om Zona Oeste har staten i stort sätt avsagt sig ansvaret för Zona Norte. Området har blivit som en egen stad där de olika gängerna får legitimitet genom att till exempel ha egna former av välfärd och lagar, ge individer arbete samt organisering av karnevaler. Statens avsägande av ansvar har dock lett till en stark ökning i våldstatistiken i området då dess invånare blivit allt fattigare och utsatta samt att gängerna fått allt mer kontroll (Arias - Barnes 2017, s. 453–455).

I Rio de Janeiro överlag är det framförallt drokarteller som kontrollerar mer än 1000 favelor runt om i staden, vilket gör gängerna mer närvarande och styrande än någon av de statliga institutionerna i staten. Mitt i det globala förbudet för drogförsäljning, behåller drokartellerna både sitt maktinnehav samt en omtvistad relation med polisen som innefattar hemliga mutor och offentliga konfrontationer vilket bland annat har lett till uppkomsten av death squads. Death squads är grupper bestående av mindre sammanslutningar av poliser, som valt att ta emot såväl mutor som att mobilisera sig med syfte att stötta de laglösas aktioner (Arias - Barnes 2017, s.451). De favelor som

styrts av gäng skiljer sig markant från de som styrts av miliser. Gäng bibehåller legitimitet genom kontroll av småbrottsligheten i gengäld mot att befolkningen håller sig ur vägen för droghandeln. Milisgrupper använder andra metoder för att skapa legitimitet, som till exempel löften att hålla individerna som bor i favelorna säkra. Majoriteten av denna grupp tillhör polisstyrkan och med sin starka anknytning till statsapparaten och med sin åtstramade kontroll över det civilsamhället bibehåller de säkerhet, genom ett framtvingande av ekonomisk finansiering från invånarna (Arias - Barnes 2017, s. 452–453).

Då flertalet av Rio de Janeiros kåkstäder fallit utanför statens domän, hävdade den dåvarande guvernören Sérgio Cabral, att han ville se en ändring genom ett återtagande av makten (Arias - Barnes 2017, s.449). Med stöd i detta samt med tanke på den rådande strukturen i favelorna kom i februari 2018 ett beslut från Brasiliens, numera före detta president, Michel Temer. Beslutet gällde att överföra ansvaret för den allmänna säkerheten i Rio de Janeiro till militären, vilket var det första draget i en mer auktoritär riktning sedan militärdiktaturens fall. Temer och hans regering menade på att beslutet var befogat eftersom gäng och framförallt drogkarteller tagit över kontrollen i Rio de Janeiro. Temer menade likt många andra brasilianare att militären behövde sättas in för att återinföra lugn och stabilitet i Brasilien (Woody 2018).

4.3 Reparativ rättvisa

“If forgiveness is announced by someone who was not wronged, perhaps by a public official claiming to speak on behalf of the victims, it is a call to forgetting or putting aside the memories, not the act of forgiveness itself.” (Goes 2013, s. 90). Goes talar här om det faktum att ett tecken på förlåtelse kan endast uppnås om offren själva väljer att förlåta de förövare som skadat. En ursäkt kan på så sätt inte göras genom att någon annan tar på sig rollen att vara ett språkrör för förlåtelsen, eftersom det inte kan klassas som ett trovärdigt agerande. Vid en försoning krävs att det är de förstahands drabbade som blir de som förlåter. Om inte så är fallet kan det inte handla om en reparation av det förgångna, utan bara ett sätt att glömma och därför trycka bort minnen istället för att bearbeta. I Brasiliens fall går det att se hur ingen velat ta på sig ansvaret för det som skett under militärregimens epok, vilket gör att det inte skett en lagenlig reparativ rättvisa.

För att finna en lösning på detta samt kunna stärka den brasilianska demokratin la CNV fram en rekommendation till staten: att se över det auktoritära arv som finns kvar från militärregimen i statens demokrati. Majoriteten av förslagen CNV presenterade gjordes

inom området gällande förändringar i urvalet av polis och militär, förändring i historieundervisning rörande offentliga säkerhetsstyrkor samt förbud mot evenemang som försvarar militärregimen. Kommissionen listade dessutom 337 individer som på ett eller annat sätt stod ansvariga för att ha utfört grova brott genom kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Målet med denna sammanställning av personer var att det skulle göra det tydligare när åtal skulle väckas, sammanhängande till att nå en retributiv rättvisa. CNV rekommenderade även militären att officiellt gå ut och ta på sig ansvaret för de brott som begicks under dess regim och be om ursäkt för detta (Torelly 2018, s. 211-212).

Rekommendationerna sågs dock som just rekommendationer, vilket ledde till att förslagen inte fick någon större verkan i praktiken. Detta kan bero på flera faktorer, men bland annat kopplas det till att CNV ifrågasattes starkt. Främst för att lokaliseringen av de 210 försvunna kropparna tillhörande militärregimens offer uteblev totalt, samt att ingen av förövarna har ställts inför rätta i en rättegång (Torelly 2018, s. 213). Men Marcelo Torelly menar att trots de många brister CNV hade, så ledde den i alla fall fram till ett uppvaknande hos befolkningen. För även om det här rör sig om en stat som på pappret blev den demokrati för 34 år sedan, var det genom CNV som en skepticism växte fram i samhället: ett ifrågasättande av den brasilianska militärens fortsatt aktiva vetorätt (Torelly 2018, s. 214).

4.4 Retributiv rättvisa

LA har sedan den vann laga kraft 1979 varit problematisk för utförandet av retributiv rättvisa. De andra post-auktoritära staterna i Sydamerika upphävde efter deras övergång till demokrati sina amnestilagar samt straffat de som skadat civila i statens namn (Schneider 2011, s. 39). LA hade mycket stöd när den infördes då den skulle innebära att individer som motsatte sig regimen och satt fängslade för politiska brott skulle släppas fria, både de som arbetat för att återinföra förbjudna partier och de som medverkat i väpnad kamp. Dock blev så inte fallet. Amnesti gavs endast till de som utfört brott mot militärregimen, ingen amnesti gavs till regimens motståndare. Den grupp som erhöll fullständig amnesti var tjänstemän för militärregimen, där samtliga frikändes från eventuella brott (Schneider 2011, s. 43).

Vid en omröstning gällande upphävandet av LA 2010 valde Brasiliens högsta domstol att vidmakthålla LA i dess ursprungliga utförande. Något som skapade stor kontrovers i Brasilien då många ansåg att lagen försvårade – om inte hindrade – Brasilien från att bli en fullständig demokrati, eftersom lagen antogs av en auktoritär regim för att skylla sina egna brott och undvika straff i framtiden (Goes 2013, s. 85; Torelly 2018, s. 198, 200–201; Schneider 2011, s. 50). Trots kontroversen, så har varken en majoritet av befolkningen, någon regering eller – efter domen 2010 – Brasiliens högsta domstol

någonsin stått bakom retributiv rättvisa gentemot tidigare förövare (Schneider 2011, s. 51). Att militären kontrollerade Brasiliens domstolar, att de styrde övergången till rättvisa samt LA har tillsammans gjort det snudd på omöjligt att straffa militärtjänstemän för brott begångna under militärregimen, då regimen utifrån sett agerade legitimt och därigenom försvårat genomförandet av retributiv rättvisa i Brasilien (Torelly 2018, s. 210). Maktpositionen som militären besatt är de facto ett resultat utav att flertalet av de statliga tjänstemännen som tilldelades höga poster under militärregimens tid, fortsatte inneha dessa tills någon annan faktor påverkade en avgång, exempelvis pensionering eller val. José Carlos Moreira Alves blev 2003 den siste militärutsedde domaren i högsta domstolen att avgå, då det passerat 18 år sedan övergången till demokrati (Torelly 2018, s. 197).

De som faktiskt arbetar för retributiv rättvisa i Brasilien är istället en betydligt mindre del av samhället och främst består av organisationer bildade av offers familjer samt mänskliga rättighetsgrupper. Att skaran är mindre till antal har helt enkelt att göra med att det är färre offer som dödades av militärregimen i Brasilien jämfört med andra sydamerikanska stater - ungefärligen 474 individer - vilket innebär färre familjer som kan arbeta för att straffa förövarna (Schneider 2011, s. 40-41). En annan orsak till ointresset för retributiv rättvisa i form av rättsskipning, grundas i att under militärregimens tid fanns det generellt i det brasilianska samhället inte mycket sympati för militärregimens offer. Avsaknaden av sympati har av Daniel Aarão Reis beskrivit som en konsekvens av det faktum att majoriteten av offren var unga och urbana medelklassbrasilianare med socialrevolutionära mål, det vill säga väldigt olika majoriteten av Brasiliens befolkning (Schneider 2011, s. 46). Liknande tendenser gällande avsaknad av sympati för regeringens offer går att se i Brasilien även idag, men den nya grupp som står offer för statligt våld är de redan marginaliserade fattiga och icke-vita brasilianarna (Schneider 2011, s. 47).

I både CEMDP år 1995 och CA år 2001 medverkade representanter från militären vilket gjorde att kommissionerna hade begränsade möjligheter att utföra sina uppgifter. Detta då de förväntades utreda kränkningar och brott samtidigt som de inte kunde väcka åtal mot de ansvariga för brotten – militären. Trots detta lyckades dock kommissionen utföra en utredning och hitta bevis för att flertalet brott begåtts av militären (Torelly 2018, s. 198–199). CEMDP:s slutrapport visade på att 363 individer dödats eller försvunnit under militärregimen och CA:s slutrapport att 24 560 individer hade utsatts för andra kränkningar mot mänskliga rättigheter som till exempel tortyr och fängslande för sin politiska åsikt. Både dessa siffror kom sedan att stiga markant, men det var då viktiga i förändringen av den allmänna opinionen som tidigare trott på militärens utsago gällande vad som hänt politiska motståndare mellan 1964–1985, det vill säga att våld endast använts vid enstaka tillfällen (Torelly 2018, s. 199).

4.4.1 CNV

Med tanke på att förändringarna i Brasilien skedde utan tydlig politisk transformation, gjorde det möjligheterna för statlig utredning mycket små (Teitel 2000, s. 80-81). I över två år arbetade CNV med sin rapport, en rapport som var beroende av försvarsministeriets samverkan på grund av avsaknaden av dokumentation från tiden som militärregimen styrde. Den enda källan som kunde användas som ett fungerande bevis på militärens förkastliga beteende var boken *Brasil: Nunca Mais*: en bok som släpptes av den katolska kyrkan och baserades på kopierade hemligstämplade dokument (Teitel 2000, s. 80-81). Men försvarsministeriet gick inte direkt in med samarbetsvilja, utan under arbetets gång möttes kommissionen av ett ständigt motstånd. Ett exempel på detta är att försvarsministeriet menade att de inte kunde lämna över de dokument kommissionen ville undersöka då dokumenten – cirka 19 000 filer – förstörts vid arkivering under 1980-talet. Det kom senare fram att majoriteten av dessa dokument inte förstörts, utan stulits av militärpersonal innan militärregimens fall, men många av dokumenten återfanns under utredningens gång. Ett annat exempel på konstant motstånd var då CNV bad försvarsministeriet att undersöka bevis gällande att militärbaser använts som lokal för brott mot mänskliga rättigheter. Men även i det fallet valde försvarsministeriet att inte samarbeta och vägrade därför dela sin data med CNV (Torelly 2018, s. 208). Motsättningarna från ministeriets håll gestaltar det misstykke som fanns emot denna part som skulle föra utredningen närmare en retributiv rättvisa. Detta i relation till att flera högt uppsatta befälhavare hotade med att avgå om en sanningskommission som undersökte politiskt förtryck skulle komma till stånd. Där gick det så pass långt att försvarsministeriet ombad dåvarande president Lula da Silva att dra tillbaka förslaget (Torelly 2018, s. 200–201).

Militärens fortsatta inflytande syns tydligt även när det gäller arbetet med CNV. Ett exempel på detta är den arbetsgrupp som sattes ihop för att utarbeta den proposition som skulle leda till CNV:s skapande. Där, likt i majoriteten av andra statsunderstödda initiativ, hade militären rätt att tillsätta en av gruppens sju medlemmar (Torelly 2018, s. 201–202). Men när kommissionärerna skulle väljas tillsattes dock endast individer utan koppling till varken offren eller till militären, vilket betydde att CNV var den första åtgärd i arbetet för övergångsrätt som inte inkluderat militären i sitt styrande organ. Enligt Marcelo Torelly var detta en betydande markering mot militärens informella vetorätt och ett steg i rätt riktning bort från den militärkontrollerade demokratiseringsprocessen (Torelly 2018, s. 202).

Under slutet av CNV:s arbete började ett PM cirkulera, i vilket militärens högsta befälhavare bad all militärpersonal att inte samarbeta med CNV:s utredningar (Torelly 2018, s. 208). Detta för att blockera utredningens framfart mot en möjlig vedergällning av brotten. Trots detta så presenterade CNV i sin slutrapport att brotten som utfördes under militärregimen gjordes på ett systematiskt vis. De argumenterade för att LA inte borde gälla de förövare som begått grova brott under militärregimen, utan de berörda offentliga organen borde döma dem för deras inblandning i brott mot mänskliga rättigheter. Trots att CNV saknade laglig auktoritet att ställa svaranden inför rätta, publicerade de namnen på individerna som ansvarade för brotten – någonting som tidigare statsunderstödda övergångsrättviseåtgärder inte förmått göra. Detta medförde att militären inte längre helt kunde avsäga sig ansvar för brotten under dess auktoritära styre (Mezarobba 2016, s. 164; Torelly 2018, s. 214).

4. 5 Brasiliens nutida politiska läge

Många brasilianare ser än idag - efter ett flertal försök till övergångsrättvisa - tillbaka på militärregimen som någonting positivt, vilket måste ses i kontexten av situationen i staten idag. Brasilien plågas fortfarande av omfattande korruption, hög våld- och mordstatistik, ökad fattigdom – den ökade med 33 procent mellan 2014 till 2018 – och den utbredda fattigdomen har på allt senare tid lett till en allt värre ekonomisk situation. Förtroendet växte förmodligen fram då militären anses vara en av få institutioner i Brasilien som är svår att korrumpas och därför kan leda fram till en mer välfungerande stat. Stödet för en mer strikt regering, likt den under militärdiktaturen, har även ökat då en auktoritär regering anses enklare kunna lösa nationens utmaningar (Tsavkko Garcia 2018; Fundação Getúlio Vargas 2018). Någonting som visade sig stämma i och med valet 2018, med var väldigt motsäggande då många forskares rön menade på att CNV ledde fram till en delegitimering av militären och militärregimen. Med representanter till kongressen som poliserna Katia Sastre och Sargento Fatur, som gjorde sig populära genom sin hårda retorik mot kriminella och användandet av våld för att bekämpa brott, representerar de – som båda vann sina val – en konservativ om inte auktoritär vändning i den brasilianska politiken. Men tydligast syns denna vändning i om med valet av Jair Bolsonaro till Brasiliens president i oktober 2018. Bolsonaro är den konservativa politikern som står för hårdare straff för kriminella, likt militärregimen kallar sina politiska motståndare på vänstersidan för fascister samt ofta uttalar sig positivt gällande militärregimen (Douglas et al. 2018; Canoilas 2018).

Som nämnts ovan sattes militären in i Rio de Janeiro med förhoppningen att situationen skulle förbättras med hjälp av striktare kontroll. Situationen förbättrades dock inte efter

militären sattes in som före detta president Michel Temer och många andra brasilianare hoppades. Mordfrekvensen har istället ökat med 5 procent och antalet individer som dött i vid sammandrabbningar med polis och militär har ökat med 35 procent. Offentliga försvarare i Rio de Janeiro vittnar även om att brasilianares mänskliga rättigheter kränks i form av icke-sanktionerade husrannsakingar, misshandel och tortyr av militären, samt misstänkta utomrättsliga avrättningar likt under militärdiktaturen. Detta utan att drogkartellernas makt minskar, vilket var syftet med att sätta in militären (Woody 2018). Marcelo Torelly menar dock att trots de senaste årens demokratiska regressioner och tron hos många att en mer auktoritär regering är vad Brasilien behöver, så ses av brasilianare en ny militärregim inte som en möjlig lösning då Brasilien till skillnad från år 1964 är en fungerande demokrati, trots sina stora brister (Torelly 2018, s. 214).

5 Diskussion

Det vi framförallt tar med oss från denna uppsats är militärens fortsatta närvaro i ett flertal av statens olika institutioner på olika nivåer. Från att militärregimen mer eller mindre tillsatte den demokratiska regimens första president, till att CNV var den första övergångsrättviseåtgärd som inte hade någon militär inblandning. En betydande del av detta är även LA, hur den inte endast påverkat möjligheten till retributiv rättvisa utan även reparativ och distributiv. Detta då det faktum att ingen straffats för de brott som begicks under militärregimen och att militären därför inte krävts på ansvarsskyldighet har lett till att folket fortfarande känner tillit till militären. Det vill säga att avsaknaden av retributiv- och till viss del reparativ rättvisa skapat en kultur av 'forgive and forget' och låtit de strukturer som fanns under militärregimen leva kvar i den nutida - om än svaga - brasilianska demokratin. En annan effekt av avsaknaden av retributiv- och reparativ rättvisa är den fortsatt utbredda korruptionen i Brasilien.

I avsnitt 4.1 ovan diskuteras även Aranhas tankar gällande korruption som ett bevis på att en stat är en misslyckad demokrati. Vi finner detta vara något av en överdrift, men håller baserat på empirin vi redogjort för ovan till viss del med såtillvida att korruption gör att stater blir elitstyrda och att de redan marginaliserade fattiga förtrycks än mer. I en stat som Brasilien där det går att se ett samband mellan den allt mer utbredda fattigdomen som är ett resultat av den försämrade ekonomin och de växande favelorna leder korruptionen enligt oss till en svag demokrati, men inte en misslyckad demokrati. Det vore dock oriktigt att påstå att de orättvisor många av de som lever i favelor utsatts för är nya. De uppkom inte först efter militärregimens fall och är då inte en direkt effekt av den misslyckade övergångsrättvisan, men då som nämnts i avsnitt 4.2 ovan har den brasilianska staten inte heller helt försökt råda bot på de strukturella orättvisor de fattiga och marginaliserade i favelor utsatts för.

Vi anser oss se ett antal samband mellan avsaknaden av retributiv övergångsrättvisa och militärens fortsatta involvering i staten efter militärregimens fall, den fortsatta korruptionen och favelornas fortsatta expanderings. Någonting vi funderade över när vi

läste om den brasilianska staten beslut att skicka in militären för att lösa problemen i favelorna i Rio de Janeiro samt hur staten till stor del lagt över ansvaret av styret av favelorna på milisgrupper och gäng var om det i över huvud taget går att tala om distributiv rättvisa i detta sammanhang? Brasilianska statens beslut att skicka in militär för att lösa samhällsproblem visar på att tankesättet som fanns under militärregimen fortfarande lever kvar.

I och med de uppgifter som kom ut efter CNV som i stor utsträckning delegitimerade militärens och militärregimens agerande, samt tankar av bland annat Marcelo Torelly, har vi fått intrycket av att en förändring skett i det brasilianska medvetandet sedan 2014. Att även om CNV inte lett till offentliga ursäkter eller uppgörelse för offer eller offers anhöriga som andra staters sanningskommissioner så har den information som exponerats gjort att retributiv rättvisa i form av straff inte är lika viktigt för Brasiliens fortsatta väg mot en stabil demokrati. De uppgifter som CNV offentliggjort har medfört att militärens informella vetorätt och kontroll minskat vilket - trots att LA fortfarande existerar - gör att sanningen som kommit fram efter CNV blir en form av reparativ rättvisa, dock fortfarande utan statens offentliga ansvarstagande. Likt Glenda Mezarobba anser vi det alltså vara betydande att befolkningen förstår den nuvarande situationen i Brasilien med dess korruption och våld som en konsekvens av det förflutna och att ett auktoritärt styre är vad som skapade rådande samhällsproblem, inte vad som kommer att lösa dem.

6 Slutsats

Frågeställningen vi ställde i början av denna uppsats löd som följande: Kan avsaknad av övergångsrättvisa ha lett till en tillbakagång mot ett mer auktoritärt styre i Brasilien? Genom observationerna kring distributiv-, reparativ- och retributiv rättvisa framgår det att dessa tre former av rättvisa har påverkat det brasilianska samhället på olika sätt. Avsaknaden av rättvisa i Brasilien har till stor del varit bakomliggande till många av de samhällsproblem som staten upplever idag i form av favelor, korruption och låg tillit till regeringen. Det måste dock inte nödvändigtvis föreligga en tillbakagång till ett mer auktoritärt styre då Brasilien trots dess problem under de senaste tre decennierna av demokratiarbete skapat en stabil - om än svag - demokrati. På grund av Brasiliens långa historia av en nära sammankopplad stat och militär kan en kausalitet föreligga mellan ett instabilt politiskt läge och brasilianarnas tendens att dras mot den säkerhet en auktoritär regim för dem representerar, vilket inte nödvändigtvis betyder att det är avsaknaden av övergångsrättvisa som orsakat detta. Dock pekar forskningen på att avsaknaden av ansvarsskyldighet bidragit till att militärregimen trots dess brott mot mänskliga rättigheter mellan 1964-1985 behållit brasilianarnas tillit. CNV har i och med publicerandet av sin rapport bidragit till en nyanserad syn av militärens agerande och genom det påbörjat en process för att minska militärens inflytande och de auktoritära strukturer som finns kvar i Brasilien än idag.

Referenshänvisning

- Aggestam, Karin, 2012. "Krig och fred i förändring" i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred: en introduktion till freds- och konfliktstudier*. Lund: Studentlitteratur, s. 33-46.
- Andrieu, Kora, 2010. "Civilizing peacebuilding: transnational justice, civil society and the liberal paradigm", *Security Dialogue*, vol. 41, nr. 5, s. 537-558.
- Aranha, Ana Luiza, 2017. "Accountability, Corruption and Local Government: Mapping the Control Steps", *Brazilian Political Science Review*, vol. 11, nr. 2, s. 1-31.
- Arias, Enrique Desmond - Nicholas Barnes, 2017. "Crime and plural orders in Rio de Janeiro, Brazil", *Current Sociology*, vol. 65, nr. 3, s. 448-465.
- Canoilas, Viviana, 2018. Bolsonaro: Vänstermänniskor är fascisterna. *Dagens Nyheter*. 30 oktober.
<https://www.dn.se/nyheter/varlden/bolsonaro-ser-sig-sjalv-som-churchill/?forceScript=1&variantType=large> (Hämtad 2018-12-15).
- Charner, Flora, 2015. Brazil's Truth Commission: Many Recommendations, Little Action, *Americas Quarterly*, 2015.
<https://www.americasquarterly.org/content/brazils-truth-commission-many-recommendations-little-action> (Hämtad 2018-12-15).
- Corporación Latinobarómetro, 2018. *Latinobarómetro 2018*. Santiago de Chile: Corporación Latinobarómetro. <http://www.latinobarometro.org/lat.jsp>
- Douglas, Bruce - Rachel Gamarski - Gabriel Shinohara, 2018. Brazil's military poised to amass power after three-decade wait. *Stars and Stripes*. 15 oktober.
<https://www.stripes.com/news/brazil-s-military-poised-to-amass-power-after-three-decade-wait-1.551987> (Hämtad 2018-12-10).
- Freedom House, 2017. *Freedom of the Press 2017: Brazil*, Freedom House.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/brazil> (Hämtad 2018-12-15).
- Freedom House, 2018a. *Freedom on the Net 2018: Brazil*, Freedom House.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2018/brazil> (Hämtad 2018-12-15).
- Freedom House, 2018b. *Freedom in the World 2018: Brazil*, Freedom House.
<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/brazil> (Hämtad 2018-12-15).
- Fundação Getúlio Vargas, 2018. *Study reveals rising poverty and inequality in Brazil over last four years*, Fundação Getúlio Vargas.
<https://portal.fgv.br/en/news/study-reveals-rising-poverty-and-inequality-brazil-over-last-four-years> (Hämtad 2018-12-15).

- Garmany, Jeff, 2014. "Space for the State? Police, Violence, and Urban Poverty in Brazil", *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 104, nr. 6, s. 1239–1255.
- Goes, Iasmin, 2013. "Between Truth and Amnesia: State Terrorism, Human Rights Violations and Transitional Justice in Brazil", *European Review of Latin American and Caribbean Studies*, nr. 94, s. 83-96.
- Hoffman French, Jan, 2013. "Rethinking Police Violence in Brazil: Unmasking the Public Secret of Race", *Latin American Politics and Society*, vol. 55, nr. 4, s.161-181.
- Höglund, Kristine - Magnus Öberg, 2011. "Doing Empirical Peace Research" i Höglund, Kristine - Magnus Öberg (red.), *Understanding peace research: methods and challenges*. Abingdon: Routledge, s. 3-13.
- Kostic, Roland, 2012. "Försoning i Bosnien-Hercegovina" i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred: en introduktion till freds- och konfliktstudier*. Lund: Studentlitteratur, s. 289-303.
- Mezarobba, Glenda, 2016. "Brazil: The tortuous path to truth and justice" i Skaar, Elin - Jemima Garcia-Godos - Cath Collins, 2016. *Transitional Justice in Latin America - The Uneven Road from Impunity towards Accountability*. Routledge: Abingdon, s. 137-174.
- Möller, Frida, 2011. "News Reports versus Written Narratives: Collecting information using different types of empirical sources" i Höglund, Kristine - Magnus Öberg (red.), *Understanding peace research: methods and challenges*. Abingdon: Routledge, s. 74-88.
- Nationalencyklopedin, 2018, *Positivism*. (Elektronisk)
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/positivism>. Hämtdatum 2019-01-11.
- O'Donnell, Guillermo, 1986. "Introduction to the Latin American Cases" i O'Donnell, Guillermo — Philippe C. Schmitter — Laurence Whitehead (red.), *Transitions from Authoritarian Rule: Latin America*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press, s. 3-18.
- Schneider, Nina, 2011. "Impunity in Post-authoritarian Brazil: The Supreme Court's Recent Verdict on the Amnesty Law", *European Review of Latin American and Caribbean Studies*, nr. 90, s. 39-54
- Serbin, Kenneth P., 2009. "Mainstreaming the revolutionaries: National Liberating Action and the shift from resistance to democracy in Brazil, 1964—present", Dayton, Burce W. — Louis Kriesberg (red.), *Conflict Transformation and Peacebuilding: Moving from violence to sustainable peace*. London & New York: Routledge, s. 204-219.
- Småberg, Maria, 2012. "Försoning" i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred: en introduktion till freds- och konfliktstudier*. Lund: Studentlitteratur, s. 273-287.
- Teitel, Ruti G., 2000. *Transitional Justice*. Oxford University Press: Oxford.

- Teorell, Jan - Torsten Svensson, 2007. Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod. Stockholm : Liber.
- The World Bank, 2018. *Brazil Policy Note 2018: Confronting the Violence Epidemic*. Washington D.C.:The World Bank.
- Torelly, Marcelo, 2018. "Assessing a Late Truth Commission: Challenges and Achievements of the Brazilian National Truth Commission", *International Journal of Transitional Justice*, vol. 12, s. 194–215.
- Tsavkko Garcia, Raphael, 2018. Is Brazil heading towards a military dictatorship? *Al-Jazeera*. 3 oktober.
<https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/brazil-heading-military-dictatorship-181003112927172.html> (Hämtad 2019-01-02).
- Woody, Christopher, 2018. Brazil took an 'extreme measure' to fight crime in one of its biggest cities, but it's only made things worse, *Business Insider*, 31 augusti.
<https://nordic.businessinsider.com/violence-gets-worse-after-army-deployment-to-rio-de-janeiro-brazil-2018-8> (Hämtad 2018-12-15).
- Öberg, Magnus - Margareta Sollenberg, 2011. "Gathering Conflict Information Using New Resources" i Höglund, Kristine - Magnus Öberg (red.), *Understanding peace research: methods and challenges*. Abingdon: Routledge, s. 47-73.

Bilagor

Bilaga 1

Table 1 Comparatives features: CEMDP, Amnesty Commission, National Truth Commission

	CEMDP	Amnesty Commission	National Truth Commission
Years of work	1995–2007	2001–Present	2012–2014
Number of members	7	At least 20	7
Military representative	Yes	Yes	No
Kind of facts recognized	Deaths and disappearances	Political persecution of any kind	Human rights violations in general
Power to request public and private documents	Yes	Yes	Yes
Power to request classified documents	No	No	Yes
Power to convene witness and testimonies	No	No	Yes
Prerogative to hold secret hearings	No	No	Yes
Prerogative to promote public hearings	No	Yes	Yes
Prerogative to request technical exams and memorandums	No	No	Yes
Power to ask for witness protection	No	No	Yes
Prerogative to name individuals and institutions responsible for human rights violations	No	No	Yes
Prerogative to make official recommendations	No	No	Yes
Victims recognized after works ended	363	+45,000	431
Perpetrators recognized after works ended	None	None	377
Recommendations made	None	None	29

Sources: Laws 9.145, 10.559 and 12.528; CEMDP, *supra* n 29; Comissão de Anistia do Ministério da Justiça, *supra* n 30; National Truth Commission, *supra* n 11.

Källa: Torelly 2018, s. 203